

TANSKALAISTA INSINÖÖRIHISTORIAA

Panu Nykänen

Henrik Harnow: *Viden om, den danske tekniske rådgivnings historie 1850 til i dag*. Skive, 2004. 349 s.

Teknillisen kulttuurin tutkimus on viimeisten vuosien aikana edistynyt nopeasti. Pohjoismaissa on julkaistu useita teknillistä opetusta, tekniikan järjestötoimintaa ja teknologian historiaa koskevia tutkimuksia. Tämä antaa ehkä lähivuosina mahdollisuuden tarkastella Pohjolan teknillisen kulttuurin kehitystä kokonaisuutena. On selvää, että monet aiemmin itsenäisinä ilmiöinä pidetyt asiat ovat olleet kaikkia maailman taloudelliseen ja teknilliseen kehitykseen liittyneitä Pohjoismaita yhtäläisesti koskettavia virtauksia.

Ruotsin ja Suomen teknilliseen kehitykseen ei niinkään ole vaikuttanut maiden keskinäinen kilpailutilanne, vaan jo 1800-luvulla molemmissa maissa seurattiin Pohjois-Euroopan kehitystä. Samankaltaiset olosuhteet loivat samankaltaisia ratkaisuja. Tanskan ja Norjan asema on hieman erilainen. Norja loi omat teknologiajärjestelmänsä hieman muita kolmea Pohjoismaata myöhemmin. Tanska on jo 1800-luvun alussa kuulunut läheisemmin englantilaisen insinöörikulttuurin maailmaan. Suomessahan tästä saimme yksittäisinä tuulahduksina esimerkiksi James Finlaysonin ja David Cowien irtiotot konepaja- ja tekstiiliteollisuuden saroilla, ja Ruotsissa muuan William Chalmers perusti teknillisen alan oppilaitoksen Göteborgiin.

Suomessa Finlaysonin tuotantolaitokset Tampereella pysyivät aina 1900-luvulle asti kuriositeettina – joita muuten vieläkin näytetään yleisölle tässä tarkoituksessa. Tanskassa läheinen kontakti saarivaltakunnan omaleimaiseen teknilliseen ja teolliseen kulttuuriin muutti maan kulttuuria laajemmin.

Henrik Harnowin teos, joka käsittelee tanskalaisten siviili-insinöörien konsulttitoiminnan kehitystä, on mainio esimerkki siitä, miten itseäänselvyyksiä voidaan kyseenalaistaa. Tutkimus on käytännössä jatkoa vuonna 1998 julkaistulle tutkimukselle *Den danske ingeniørs historie 1850–1920*. Suomalaiselle insinöörialan tutkijalle ensimmäinen kysymys onkin, miksi konsulttitoiminnasta pitää kirjoittaa erikseen historia.

Tanskalaiselle insinöörielämälle on ollut tyypillistä avoin pienten insinööri-toimistojen välinen kilpailu suurtenkin teknillisten hankkeiden toteuttajina. Harnow on tutkimuksessaan pyrkinyt rakentamaan kokonaiskuvaa lukuisten pienten teknologiahankkeiden kokonaisvaikutuksesta maan taloudellisen ja sosiaalisen rakenteen kannalta. Lopputulos jää ehkä osin saavuttamatta – aivan samoista syistä kuin suomalaisessa insinöörihistoriassa usein tapahtuu. Henkilö, joka rakentaa talot, sillat ja radioverkon on kasvoton ja nimetön henkilö, jolla ei ole poliittisia tavoitteita. Tästä huolimatta viimeisen kahdensadan vuoden aikana Tanska muuttui sekä tuotantorakenteeltaan että yhteiskunnallisen infrastruktuurinsa kannalta täysin.

Harnowin tutkimus on hyvä alku tutkimukselle, jonka on pakko seuraavien vuosikymmenien aikana puuttua kysymykseen, joka on ehkä yksinkertaistettavissa muotoon: mitä teollistuneissa maissa oikein tapahtui ja miksi. Valtava kehityskulku toteutettiin vain noin kuuden sukupolven aikana. Pohjoismaidenkin yhteiskunta oli aktiivisesti ajamassa muutosta, joka liian usein nähdään vain teollisuuden suurvalloista levinneenä hyökyaaltona.

Viden om on hyvinkin tutustumisen arvoinen teos, varsinkin 2000-luvun alun Suomessa, jossa nähdään merkkejä uudesta teollisesta vallankumouksesta.

Panu Nykänen on tekniikan historian dosentti.
panu.nykanen@tkk.fi

TUTKIJAT KOTIUTUVAT

Jaakko Suominen

Petteri Repo, Ilpo Koskinen, Heidi Grönman (toim.): *Innovaatioiden kotiutuminen*. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki 2006.

Kun arvioitavana on tutkimusprofessori Mika Pantzarille omistettu artikkelikokoelma *Innovaatioiden kotiutuminen* (Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2006), kohde tuntuu pakottavan totunnaisesta poikkeavaan lähestymistapaan. Erilaisia kulutus-käytäntöjä ja teknologioita tutkimuksillaan, puheillaan, kirjoituksillaan ja toiminnallaan – kenties Ikean haastavia koottavia kalusteita lukuun ottamatta – kesyttänyt Pantzar innoittaa arvostelijan pieniin kirjallisiin kokemuksiin. En siis kuvaa ja arvioi 14 artikkelin ja 21 kirjoittajan kolmeen osaan (*Käytännöt ja toiminta, Kokeilut ja arvuuttelu, Muotoilu ja propaganda*) jaettua teosta artikkeli artikkeleilta. Sijoitan sen sijaan kirjoittajat fiktiiviseen koetilanteeseen, jossa he itse (tosin minun kuvaaminani) esittelevät omia tutkimuksellisia lähestymistapojaan käytännössä. Tilanne on siis minun keksimäni ja se luonnehtii tutkijoiden tekstejä, vaikka ei kuvaakaan niitä suoraan.

Innovaatioiden kotiutumisesta (ts. mm. kulutustarpeiden synnystä, muovautumisesta ja esineiden omaksumisesta osaksi arjen käytäntöjä) kiinnostunut tutkijajoukko marssitetaan kentälle, keskikokoisen suomalaisen kaupungin keskustan tuntumassa sijaitsevaan kerrostalokolmioon, jossa asuu nelihenkkinen keskiluokkainen perhe. Tilaa on pyytännyt tutkimusta innovaatioiden kotiutumisesta ja antaa ohjeen: ”Keskitettyä